

## جرائم محیط زیست؛ جرم فراملی و منازعه خشونت آمیز

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۱۷

غلامحسین بیابانی<sup>۱</sup>

تاریخ پذیرش: ۹۹/۳/۲

مهدی شهبازی<sup>۲</sup>

### چکیده

**زمینه و هدف:** یکی از جرائمی که آرام آرام شکل جهانی به خود گرفته، جرائم محیط زیستی است و سازمان‌های بین‌المللی با به وجود آوردن اجماعی جهانی تلاش دارند برای مقابله با جرائم علیه محیط زیست فراملی، کشورها را به هم نزدیک کنند و با تدوین قوانین بین‌المللی، سعی در حفظ محیط زیست دارند. برای اینکه در آینده، منابع زیست محیطی زمین‌های جنگ و خشونت بین کشورها را به همراه دارد؛ زیرا جرائم محیط زیستی بر جرائم و آسیب‌هایی علیه محیط زیست و حیوانات تمرکز دارد و همچنین پایدار بودن و تغییرات اقلیمی را شامل می‌شود. این مقاله تلاش دارد ابعاد جرائم محیط زیست را که باعث محدود شدن نتیجه منازعه برای رسیدگی به دلایل خاص خود می‌شود را مورد بررسی قرار دهد.

**روش:** روش تحقیق در این پژوهش از نوع تحلیلی-توصیفی است. روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای - اسنادی است و در آن از اسناد و سایر منابع دست اول، کتب و مقالات و منابع اینترنتی استفاده شده است.

**یافته‌ها و نتیجه‌گیری:** محیط زیست و آینده کار دو مورد از بزرگ‌ترین چالش‌های پیش‌روی جهان امروز هستند و نمی‌توان به یکی از آن‌ها بدون دیگری رسیدگی کرد؛ زیرا تخریب محیط زیست می‌تواند به عنوان یک دلیل یا یک عامل شتاب‌دهنده به منازعات خشونت آمیز عمل کند. نهادهای بین‌المللی در همکاری با حکومت‌ها، اتحادیه‌ها و کارفرمایان تلاش می‌کنند به سوی یک گذار عادلانه حرکت کنند که می‌تواند اقتصاد را از شکل‌های مخرب تولید دور کند و در همین زمان کیفیت زندگی را برای همه مردم حفظ کند

**کلید واژه‌ها:** جرائم محیط زیست، جرائم فراملی، خشونت علیه طبیعت.

۱. استادیار کشف جرائم دانشگاه علوم انتظامی امین، [biabanigh@yahoo.com](mailto:biabanigh@yahoo.com)

۲. دانشجوی دکتری حقوق بین‌الملل عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

## مقدمه

مفاهیمی از جمله جرائم محیط زیستی بین‌المللی و جرائم محیط زیستی فراملیتی در جرم‌شناسی، حکومت و قانون گذاری، قوانین بین‌الملل و حفظ محیط زیست رواج یافته‌اند. این اصطلاحات که در زمینه قانونی در معنی کمی متفاوت هستند ولی در زمینه سیاسی اغلب به جای یکدیگر استفاده می‌شوند، توجه بیشتر به حفظ محیط زیست، اجرای قانون و جوامع تجاری باعث ایجاد درخواست‌هایی برای همکاری منطقه‌ای و جهانی بیشتر برای مبارزه با چنین فعالیت‌هایی شده است. به‌طور کلی، یک پرسش اساسی هنجاری پژوهشی در اینجا وجود دارد؛ چه نوع مقررات نهادی بیشتر احتمال دارد که نتایج مؤثری در جرائم زیست‌محیطی فراملی داشته باشند و چه اصولی برای هدایت خط‌مشی گذاری جهانی و همکاری در زمینه این نتایج از همه مناسب‌تر هستند (الیوت<sup>۱</sup>، ۲۰۱۷: ۱۰۷).

مقررات نهادی برای همکاری جهانی در مورد جرائم محیط زیستی فراملی هم درون بخش‌ها و هم در میان بخش‌ها، دارای ویژگی است که پژوهشگران و حقوقدان‌های بین‌المللی، همکاری‌های بین‌المللی آن را «پیچیدگی رژیم» می‌نامند. راستیالا<sup>۲</sup> و ویکتور<sup>۳</sup> این مفهوم را با تمرکز خاص بر مقررات حقوقی بسط دادند و پیچیدگی رژیم را به این صورت توصیف می‌کنند: «آرایه‌ای از نهادها که تا حدودی همپوشانی دارند و سلسله‌مراتبی نیستند (یک منبع اقتدار قانونی واحد ندارند) و بر یک مسئله حاکم هستند ... دارای ویژگی حضور مقررات حقوقی متعدد هستند که در محیط‌هایی متمایز با مشارکت مجموعه‌های مختلفی از نقش‌آفرینان ایجاد و حفظ شده‌اند». این امر شبیه است به شکاف نهادی که بیرمن<sup>۴</sup> و همکاران آن را به عنوان یک ویژگی کلیدی حکومت زیست‌محیطی جهانی توصیف می‌کنند. برای غلبه بر مشکلات استحکام تحلیلی، پیچیدگی‌های رژیم به بهترین نحو به عنوان بخشی از پیوستاری از مقررات حکومتی درک می‌شوند. کوهین<sup>۵</sup> و ویکتور<sup>۶</sup>، دو انتهای این

1. Elliott
2. Raustiala
3. Victor
4. Biermann
5. Keohane
6. Victor



پیوستار را به عنوان «نهادهای کاملاً ادغام‌شده که از طریق قواعد جامع و سلسله مراتبی، مقررات را اعمال می‌کنند» و «مجموعه نهادهای با شکاف زیاد بدون هسته قابل تشخیص و ارتباط ضعیف یا ناموجود بین عناصر رژیم» توصیف می‌کنند. پیچیدگی‌های رژیم بین این‌ها قرار می‌گیرد (الیوت، ۲۰۱۷: ۱۰۸). اما جرایم محیط‌زیستی بر جرایم و آسیب‌هایی علیه محیط‌زیست و حیوانات غیرانسان تمرکز دارد و شامل جرم‌شناسی سبز، جرم‌شناسی حفاظت از محیط‌زیست و جرایم حیات وحش و همچنین پایدار بودن و تغییرات اقلیمی می‌شود (آرمیتاژ<sup>۱</sup>، ۲۰۱۱: ۸۳).

### روش‌شناسی تحقیق

روش طرح‌های پژوهشی، شیوه‌هایی برای جمع‌آوری، تحلیل، تفسیر و گزارش اطلاعات در مطالعات پژوهشی هستند. این طرح‌ها برای انجام پژوهش‌های گوناگونی ارائه می‌دهند. این الگوها، نام و شیوه‌های خاصی را با خود دارند. طرح‌های پژوهشی قوی از آن جهت اهمیت دارند که هدایت‌کننده تصمیم‌های روشنی هستند که پژوهشگران در جریان مطالعات خود باید اتخاذ کنند و ایجادکننده منطقی هستند که در پایان مطالعات برای تفسیر مورد استفاده قرار می‌گیرد. به‌طور کلی، پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی و براساس ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی است. در تنظیم پژوهش، از روش اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده و تجزیه و تحلیل اطلاعات کسب‌شده به صورت کیفی و مبتنی بر استنتاج محقق از منابع و متون بوده است. در این تحقیق، همچنین به منابع داخلی و خارجی پرداخته شده است.

### مفهوم جرم فراملی و جرایم زیست‌محیطی

به‌طور گسترده، می‌توان گفت که «جرایم فراملی» به عنوان جرایمی تعریف می‌شوند که آغاز، پیشگیری یا تأثیر آن شامل بیش از یک کشور می‌شود. آن‌ها با ماهیت چندملیتی‌شان و تأثیرشان در بین مرزها متمایز می‌شوند. در حقیقت، جرایم فراملی، جرایم اصلی بین‌المللی (از قبیل جرایم علیه صلح بین ملت‌ها) نیستند و در دادگاه‌های بین‌المللی مورد قضاوت قرار

1. Armitage

نمی‌گیرند و حتی «تخلفات کاملاً ملی» نیز نیستند. زمانی که جرمی بر بیش از یک حوزه قضایی تأثیر می‌گذارد می‌توان آن را فراملی دانست (میتسیلگاس و جوفریدا<sup>۱</sup>، ۲۰۱۷: ۴). مفهوم «فراملی» نیز همچون جرم، به لحاظ مسائل تعریفی و تحلیلی، محل اختلاف است. دغدغه اصلی عدالت کیفری که در نهادهای پلیسی همچون پلیس بین‌الملل و مراکز بین‌المللی جرم‌شناسی بازتاب می‌یابد، تعریف جرم فراملی در پرتوی اصطلاحات حقوقی سنتی است. از این رو، توجه کنشگران کیفری معطوف به جرائم و رفتارهای خلاف قانون است. عموماً جرائم فرامری شامل رفتارهای زیر می‌شود:

- قاچاق مواد مخدر؛
- پولشویی و اقتصاد زیرزمینی یا بازار سیاه؛
- تروریسم؛
- جرائم سازمان‌یافته؛
- فعالیت‌های تجاری غیرقانونی و فساد؛
- رفتارهای بزهکارانه اینترنت محور؛
- قاچاق انسان (وایت، ۱۳۹۵: ۴۴).

جرائم زیستی محیطی، مفهومی وسیع و مبهم هستند. همان‌طور که خود محیط‌زیست هم مفهوم روشنی نیست. به عنوان مثال، براساس کمیسیون اروپا، «جرائم محیط زیستی شامل فعالیت‌هایی می‌شود که قوانین محیط زیستی را نقض می‌کنند و باعث ایجاد ریسک یا آسیب قابل توجه به محیط‌زیست و سلامت بشر می‌شود» (میتسیلگاس و جوفریدا، ۲۰۱۷: ۳). بنابراین، فعالیت‌هایی که درون این دسته‌بندی مبهم قرار بگیرند، گوناگون هستند؛ قاچاق زباله در گونه‌های تحت حمایت یا در مواد مخرب برای لایه اوزون، آلودگی، ماهیگیری غیرقانونی و غیره. جرم‌شناسان سبب با توسعه تعریف جرم زیست‌محیطی فراملی و تمرکز بر مفهوم ضرر، این جرم را چنین تعریف می‌کنند؛ هر رفتار مضر برای انسان، حیوان یا محیط‌زیست، صرف‌نظر از جرم‌انگاری آن در نظام عدالت کیفری رسمی و ضررهای محیط‌زیست محور که توسط دولت‌ها، شرکت‌ها و گروه‌های قدرت ارتکاب می‌یابند. این سه گروه با اثربخشی بر نظام

1. Mitsilegas Valsamis, Giuffrida Fabio



جرم‌انگاری قادرند از صافی رویه‌های منع آلودگی محیط‌زیست به سادگی عبور کنند (وایت، ۱۳۹۵: ۳۹). در ادامه، جرائم فراملی از دیدگاه گروه‌های موضوعی مختلف بررسی می‌شود (وایت، ۱۳۹۵: ۴۵).

**گروه اول؛ جرائم عام مربوط به دگرگونی (تغییر) طبیعت:** از دریچه اقتصاد سیاسی جهان، جرم زیست‌محیطی فراملی محصول چهار فرایند اجتماعی به‌هم‌پیوسته است که محیط‌زیست جهانی را تحت تأثیر خود قرار داده است. تمامی این امور که جهت بهره‌برداری از طبیعت، استخراج منابع آن و کسب سود، شکل گرفته‌اند، عبارت‌اند از:

- **کاهش منابع:** استخراج مواد معدنی و انرژی‌های تجدیدناپذیر بدون توسعه انرژی‌های جایگزین و زیاده منابع تجدیدپذیر همچون ماهی‌ها و چوب‌های جنگلی؛

- **مشکلات دفع:** پسماندهای تولیدشده در فرایند تولید، توزیع و مصرف، آلودگی ناشی از دگرگونی طبیعت، سوزاندن سوخت‌های فسیلی و استفاده از مواد تمام‌شدنی؛

- **استثمار طبیعت توسط شرکت‌ها:** تغییرات ژنتیکی در محصولات غذایی، استفاده از مزرعه‌ها و جنگل‌ها که تنوع زیستی را از بین می‌برد، اولویت برای مقیاس بزرگ، کشاورزی مبتنی بر علم و روش‌های آبری‌پروری که وضعیت زمین و اقیانوس‌ها را تنزل می‌دهد و بر توسعه گونه‌ها، رفاه عمومی، غضب زیستی دانش بومی، زمین و فنون این حوزه نیز اثر می‌گذارد؛

- **کاهش گونه‌ها:** تخریب زیست‌گاه‌ها و مزیت گونه‌های خاصی از غلات و سبزیجات جهت اهداف تجاری، استثمار گزاف گیاهان و حیوانات به دلیل مصرف‌کننده مفروض و بازارهای انبوه.

**گروه دوم؛ جرائم خاص مربوط به دفع پسماند:** مطالعه دقیق‌تر در خصوص جرائم این حوزه، به مشکلات و مختصات آن می‌پردازد. به عنوان مثال، منطقه مدیریت مواد زائد، فرصت‌های بسیاری را برای ارتکاب جرم به وجود می‌آورد. تجارت غیرقانونی بین‌المللی، انتقال پسماندهای خطرناک، نقش سندی‌کاهای بزهکاران سازمانی در مدیریت پسماندها و دفع غیرقانونی آن‌ها توسط شرکت‌های قانونی، مؤید این گفته است. ارزیابی‌های علمی، آلاینده‌های آلی پایدار و فلزهای سنگین را در زیست‌بوم قطب شمال حتی در بین انسان‌ها

شناسایی کرده‌اند. اکثر این مواد در زیست‌بوم و رژیم‌های غذایی ساکنان این منطقه و نیز رفتارهای دیگر مناطق جهان به‌ویژه جوامع صنعتی (همچون سم حشره‌کش در مزارع پنبه) وجود دارد. آلاینده‌ها از طریق جریان آب، باد و هوا، از سراسر جهان به قطب شمال می‌رسند و در زنجیره غذایی ساکنان این منطقه قرار می‌گیرند.

برخی رویه‌ها که به نظر برای اقتصاد سیاسی جهان مفید و پر بار هستند، پیامدهای وخیمی را در سراسر جهان برای محیط‌زیست، انسان‌ها و حیوانات به وجود می‌آورند.

### گروه سوم: جرایم جهانی

یکی از نتایج گرایش جهانی به مسئله تغییرات اقلیمی، ناآرامی پیش‌بینی‌پذیر در خصوص تعارض‌های اجتماعی است. جریان‌های موجود در این بین عبارتند از: کاهش منابع زیست‌محیطی، اثرات گرم شدن کره زمین، دسترسی و استفاده افتراقی از طبیعت و اصطکاک ناشی از انتقال فرامرزی ضرر. به عنوان مثال، اسکیموهای شمال شرق کانادا و گرینلند، به دلیل وجود آلاینده‌های مختلف در اقصی نقاط جهان، بیش‌ترین مواجهه را با آلاینده‌های آلی پایدار و جیوه دارند. آن‌ها حق انتخابی هم در این مورد ندارند؛ زیرا ریشه این مشکلات در کشورهای دیگر جهان می‌باشد.

ارزیابی‌های علمی، آلاینده‌های آلی پایدار و فلزهای سنگین را در زیست‌بوم قطب شمال حتی در بین انسان‌ها شناسایی کرده‌اند. اکثر این مواد در زیست‌بوم و رژیم‌های غذایی ساکنان این منطقه و نیز رفتارهای دیگر مناطق جهان به ویژه جوامع صنعتی (همچون سم حشره‌کش در مزارع پنبه) وجود دارد. آلاینده‌ها از طریق جریان آب، باد و هوا، از سراسر جهان به قطب شمال می‌رسند و در زنجیره غذایی ساکنان این منطقه قرار می‌گیرند.

**گروه چهارم؛ جرائم خاص مربوط به مناطق جغرافیایی ویژه:** با وجود آنکه گونه‌های مختلف جرائم زیست‌محیطی فراملی، مرزها را درمی‌نوردند - همچون آلودگی، انتقال فرامرزی پسماندهای خطرناک و تجارت غیرقانونی حیوانات وحشی - تحلیل این جرائم در بستر جغرافیایی و شاخص‌های جنایی، امری ضروری است. به عنوان مثال، انتقال پسماندهای خطرناک به جنوب شرقی آسیا و آفریقا، پیامدهایی غیر از جابجایی مواد خطرناک کشاورزی و فعالیت‌های معدنی به آمریکای لاتین دارد. ماهیگیری غیرقانونی بسته به نوع مکان و



ماهگیری بسیار متفاوت است. بر همین اساس است که صید صدف دریایی در استرالیا، خرچنگ در کانادا و نوع دیگری از ماهی‌ها در اقیانوس منجمد جنوبی تفاوت‌های بسیار را در انگیزه، فنون، فرهنگ محلی و قلمروی اعمال این رفتار نشان می‌دهد. شکار غیرقانونی فیل در آفریقا بسیار متفاوت از کشف گونه‌های جانوری در آمریکای جنوبی است. از این‌رو، شکار گوشت بیشه به مثابه فرهنگ آفریقایی بسیار متفاوت از ماهگیری غیرقانونی اندونزیایی‌ها در سواحل استرالیا است.

نکته مهم آن است که تمامی مناطق جهان با مشکلات مشابهی همچون تغییرات اقلیمی و انتقال فرامرزی محصولات خطرناک روبرو هستند، اما هم‌زمان بر جرم‌شناسان است تا به مناطق مختلف، متغیرهای منطقه‌ای ضررها و به اثرات کلیدی این حوزه توجه کنند. به واقع، بحث مربوط به قلمروی تحلیل‌ها و رتبه‌بندی از سطح منطقه‌ای به گستره جهانی مرکز ثقل تلاش‌های معاصر در مطالعه جرم زیست‌محیطی فراملی است.

### سبز و خاکستری؛ عدالت در مورد آب، جرم‌سازی و مقاومت

وقتی به سطوح مشترک بین مدیریت آب و عدالت می‌رسیم، دلایلی برای نگرانی وجود دارد. مؤسسه ناظر جهانی، کمبود آب را «مهم‌ترین چالش پیش‌بینی نشده محیط زیستی جهانی» نامیده است. در حالی که بیل مک‌کین<sup>۱</sup> می‌نویسد که «آب پاک، خط قرمز تمامی خطوط قرمز است». اسماعیل سراج‌الدین، معاون سابق بانک جهانی ادعا کرده است که «اگر جنگ‌های این قرن بر سر نفت بوده‌اند، جنگ‌های قرن آینده بر سر آب خواهند بود». به‌طور مشابهی، نیویورک تایمز آب را «مایع طلایی» قرن بیست و یکم نامیده است. گزینش نقل‌قول‌های بالا در خدمت دو هدف هستند: اول برای نشان دادن جدی بودن و شدت بحران فزاینده آب. دوم که احتمالاً کمتر روشن است، برای مشخص کردن مفهوم‌سازی معمول نئولیبرال از آب به عنوان منبعی برای استفاده، فروش، تجارت و کالایی شدن آن بدون توجه به سلامت عمومی، عدالت اجتماعی و سلامت محیط زیستی و پایداری. با

1. Bill McKibben

بررسی منطق روندها به سوی خصوصی‌سازی، وایت<sup>۱</sup> به تغییر در اینکه ارزش آب چطور مفهوم‌سازی می‌شود، اشاره کرد؛ ایجاد «ارزش مبادله‌ای» بر «ارزش مصرفی» آب غلبه دارد. به‌طور مشابهی، واندانا شیوا<sup>۲</sup> می‌نویسد که «اقتصاد جهانی شده در حال تغییر جهت به سوی تعریف آب از مالکیت عمومی به کالای خصوصی است که باید به‌طور آزادانه، استخراج و مبادله شود». این تمایل به ارزش‌گذاری آب یا هرگونه منبع ضروری دیگر به عنوان یک کالا و نه یک ضرورت «لازم» نشان‌دهنده یک تصور نئولیبرال پشت اقتصاد جهانی در کار است (مک‌کلاهان<sup>۳</sup>، ۲۰۱۴: ۵).

### فناوری‌های سبز؛ توسعه پایدار و حفظ امنیت

این تغییرات سریع در فناوری انرژی و توسعه بازار آن‌ها، برای راهبرد امنیت ملی نیز پیامدهایی جدی خواهد داشت. در اینجا پنج دلیل ذکر می‌شود که چرا استفاده از فناوری‌های سبز نه تنها به لحاظ اقتصادی و محیط زیستی بلکه به دلایل امنیتی نیز عقلانی است و چرا این فناوری‌ها باید توسط متخصصان امنیت ملی جدی گرفته شوند.

#### ۱- انرژی سبز ساخت داخل است و استقلال کشور را در حوزه انرژی افزایش می‌دهد؛

به‌عنوان مثال، آلمان هنوز ۹۰ درصد از زغال‌سنگ و گاز طبیعی موردنیاز و همچنین ۱۰۰ درصد از نیازهای اورانیوم و نفت خود را وارد می‌کند. نگرانی‌ها در مورد آسیب‌پذیری به دلیل امکان تهدید توسط کشورهای تأمین‌کننده، چیز جدیدی نیست، ولی به دلیل منازعات اخیر در شرق اروپا و در مرز روسیه، این نگرانی‌ها بسیار بیشتر شده‌اند. طرح تحول انرژی که به دنبال تأمین ۸۰ درصد از انرژی این کشور در میانه قرن توسط انرژی بیومس، خورشیدی و بادی است، به‌طور مستقیم باعث تقویت استقلال این کشور از فشار ترانزیت و تأمین‌کنندگان انرژی خواهد بود. متخصصان انرژی از مؤسسه فقاو هوفر<sup>۴</sup> پیش‌بینی می‌کنند که اگر تحول انرژی در آلمان به‌خوبی مدیریت شود، از جمله در برگرفتن منابع انرژی پاک ساخت داخل

1. White
2. Vandana Shiva
3. McClanahan
4. Fraunhofer





با تنوع بیشتر و کارآمدی بیشتر در حوزه انرژی، آلمان می‌تواند تا سال ۲۰۳۰ از واردات گاز از روسیه بی‌نیاز شود.

**۲- انرژی‌های سبز از تأثیرات راهبردی خط لوله زیربنای LNG که جایگزین‌های خریدار را محدود و حذف می‌کند اجتناب می‌کنند.** به دلیل انباشت سریع انرژی‌های پاک و تغییر مراکز تقاضا از اروپا و ایالات متحده به آسیا، بازار جهانی در سال‌های آینده به کلی متفاوت خواهد بود. بنابراین، منطقی نیست که سرمایه‌گذاری سنگین بر روی خط لوله‌های جدید و ترمینال‌های LNG انجام شود که به مدت پنجاه سال کار خواهند کرد و هم مشتری و هم فراهم‌کننده را درگیر تعهدات سنگینی برای سرمایه‌گذاری می‌کنند. اتحادیه اروپا به‌درستی تلاش می‌کند که منابع تهیه گاز و نفت غیر از روسیه فراهم کند، ولی برای انجام این کار، زیربنای جدید «کهنه‌ای» برای تهیه انرژی از دیگر مناطق از جمله آسیای مرکزی و کشورهای خلیج می‌سازد. اتحادیه اروپا و کشورهای عضو آن باید تلاش کنند تا با زیربنای انرژی پاک، پایداری امنیت انرژی خود را ایجاد کنند که بتوانند با انعطاف‌پذیری واقعیت‌های بازار انرژی آینده منطبق شوند.

**۳- فناوری‌های سبز به کاهش تهدیدهای امنیتی تغییرات آب‌وهوایی کمک می‌کنند.** متخصصان امنیتی هشدار می‌دهند که زوال وضعیت آب‌وهوا و کمبود منابع منتج از آن در حال تبدیل شدن به اصلی‌ترین منابع منازعه خشونت‌بار هستند که می‌تواند بر سر خاک، آب یا غذا باشد. تغییرات ناگهانی آب‌وهوا بر دولت‌هایی که هم‌اکنون شکننده هستند و مناطقی که بیش‌تر بی‌ثبات می‌شوند و به نگرانی‌های امنیتی دامن خواهند زد، بیش‌ترین تأثیرات را می‌گذارد. با کاهش سریع انتشار گازهای کربنی در سطح جهان می‌توان به بهترین نحو از پیش آمدن این سناریو جلوگیری کرد. هم به دلیل مسائل زیست‌محیطی و هم با نظر به مسائل امنیتی، جهان باید راه‌هایی پیدا کند تا رشد اقتصادی را از انتشار کربن و مصرف سوخت‌های فسیلی جدا کند. انرژی سبز یک راه‌حل پاک برای این مشکلات پیش می‌نهند.

**۴- فناوری‌های سبز، «نفرین منابع» را دور می‌کند.** انرژی‌های سبز غیرمتمرکز با بیشتر کردن مشارکت شهروندان، شفافیت و پاسخگویی، ثبات محلی را تقویت می‌کنند که این امر به نوبه خود زمینه را برای امنیت نیز فراهم می‌سازد. این امر، بی‌میلی بسیاری

از سیاست‌گذاران را در سراسر جهان در جهت پیگیری انرژی پاک توضیح می‌دهد. از آنجا که انرژی‌های پاک معمولاً کوچک‌تر، نامتمرکزتر و کمتر مساعد ایجاد رانت هستند، هنگام تحول از سوخت‌های فسیلی به منابع انرژی پاک، نخبگان سیاسی و اقتصادی اغلب سودهای بادآورده قابل توجهی را از دست می‌دهند.

**۵- فناوری‌های سبز با درهم‌شکستن اسطوره سودآوری انرژی هسته‌ای، از رشد آن جلوگیری می‌کنند.** برخلاف آنچه اغلب ادعا می‌شود، انرژی هسته‌ای در مقایسه با انرژی سبز ارزان‌قیمت معمولاً به لحاظ اقتصادی به صرفه نیست. ایجاد تمایز بین یک برنامه هسته‌ای کاملاً غیرنظامی و یک برنامه نظامی کاری دشوار است؛ اما پذیرش این امر که انرژی هسته‌ای نسبت به فناوری‌های سبز توجیه اقتصادی ندارد، دولت‌ها را از گسترش فناوری‌های هسته‌ای باز می‌دارد (شارلوت و ربکا، ۲۰۱۵).

اتحادیه بین‌المللی حفاظت از محیط‌زیست ادعا می‌کند که ما در برابر خطر جدی در تکثر زیستی هستیم...؛ نرخی که گونه‌های حیوانی و گیاهی در حال انقراض هستند و سرعت نابودی محیط‌زیست هر روزه در حال افزایش است (ول اسمیت، ۲۰۱۰: ۱۳۴).

از دست رفتن تنوع زیستی و انقراض گونه‌ها را می‌توان در هر سه چارچوب نظری سبز تشخیص داده شده توسط وایت مشاهده کرد. از دیدگاه عدالت محیط زیستی، انقراض ممکن است هم فعالیت‌های لذت‌بخش برای انسان‌ها (از قبیل گردشگر، مشاهده گونه‌های حیوانی و گیاهی در زیستگاه طبیعی آن‌ها) و همچنین منافع که از این گونه‌ها دریافت می‌کنند (از جمله مواد دارویی، غذا، درآمد) را تحت تأثیر قرار دهند. از یک دیدگاه عدالت اکولوژیکی، انقراض گونه‌ها به‌طور کلی تری بر تنوع زیستی و همچنین عملکرد اکوسیستم‌های مربوطه تأثیر می‌گذارد. در نهایت، از دیدگاه عدالت گونه‌ها می‌توان استدلال کرد که تمامی گونه‌ها دارای حق زندگی بدون مداخله هستند (ول اسمیت، ۲۰۱۰: ۱۳۴).

دلایل زیادی وجود دارد که ممکن است گونه‌ها در خطر بیافتند. اگرچه این‌ها ممکن است از یک مورد به مورد دیگر یا در جغرافیای مختلف متفاوت باشد، معمول‌ترین دلایل آن‌ها نابودی

1. Charlotte Beck, Rebecca Bertram
2. Wellsmith



زیستگاه آنهاست که نتیجه تجارت ناپایدار است. حیوانات و گیاهان به عنوان رنجی از تولیدات تجارت می‌شوند از جمله مواد غذایی، جواهرات، زینت‌آلات، لباس، حیوانات خانگی، لوازم منزل و مواد دارویی سنتی آسیایی. بخش زیادی از تجارت قانونی است، ولی اگر بدون مقررات باقی بماند، ممکن است منجر به خطر انقراض برای گونه‌هایی خاص شود (ول اسمیت، ۲۰۱۰: ۱۳۵).

### جرایم محیط‌زیستی فراملی در برابر محیط‌زیست

در سال‌های اخیر یک جرم‌شناسی سبز متمایز و مهم پدیدار شده است، یعنی یک جرم‌شناسی که مسائل مربوط به محیط‌زیست و آسیب اجتماعی را در کانون خود قرار می‌دهد. بخش زیادی از این کار در جهت افشای موارد مختلف بی‌عدالتی محیط‌زیستی و بی‌عدالتی در زمینه زیست‌بوم است. این امر همچنین شامل انتقاد از اعمال دولت‌ها و سرمایه‌فراملی در توسعه انواع خاصی از آسیب می‌شود و همچنین قصور در رسیدگی مناسب یا تنظیم مقررات مربوط به اعمال آسیب‌زا می‌شود (تاکمورا، ۲۰۱۵: ۷). براساس پژوهش وایت، آسیب محیط‌زیستی می‌تواند در رابطه با شاخص‌های عدالت، قانون و محیط‌زیست مفهوم‌سازی شود. تعریف آن در حقیقت با رویکردهای کاملاً متفاوت به مسائل محیط‌زیستی مربوط است.

۱- مفهوم‌های جرم‌شناسی سنتی: در چهار دهه گذشته، مسائل مربوط به آلودگی و دفن غیرقانونی زباله‌های سمی در میان موارد دیگر باعث ایجاد واکنش‌های قانونی و حقوقی مختلفی شده و در سال‌های اخیر شاهد رشد عمده در انواع مختلفی از توافقات بین‌المللی مربوط به مسائل محیط‌زیستی بوده است (تاکمورا، ۲۰۱۵: ۸). مفاهیم سنتی آسیب محیط‌زیستی براساس مفهوم‌سازی‌های حقوقی از آسیب طرح می‌شوند که براساس حقوق، قوانین و معاهده‌های بین‌المللی گزارش می‌شود. از این دیدگاه، جرایم محیط‌زیستی شامل مسائلی از این قبیل است:

- استفاده غیرقانونی از حیوانات و گیاهان؛
- تخلفات مربوط به آلودگی؛
- جابه‌جایی مواد ممنوعه؛

۲- مفهومی‌های زیست‌بومی آسیب: در این مورد، تمرکز اصلی و لنز تفسیری، زیست‌بومی هستند. برنامه محیط‌زیست ایالات متحده یک نمودار کلاسیک از این رویکرد است. در این چارچوب، آسیب در چارچوب سلامت زیست‌بوم و ادراک کل‌نگر به روابط متقابل بین گونه‌های مختلف و محیط‌زیست درک می‌شود. مسئله کلیدی مربوط به پایدار بودن و تقسیم‌پذیری فعالیت‌های اجتماعی به مخرب و بی‌آزار است (تاکمورا، ۲۰۱۵: ۸). یک دیدگاه زیست‌بومی جهان را در چارچوب سه حوزه آسیب، ریسک یا تهدید می‌بیند. این‌ها به شرح زیر هستند:

- مشکل تغییر اقلیم؛
- مشکل تنوع زیستی؛
- مشکل زباله و آلودگی؛

ادراک زیست‌بومی از آسیب، این مسائل را در چارچوبی اساساً فرامرزی می‌بیند. این حکم زیست‌بومی است و نه حقوقی و هدف بقای بشر است (تاکمورا، ۲۰۱۵: ۸).

۳- مفاهیم مربوط به جرم‌شناسی سبز: آسیب محیط‌زیستی به بهترین شکل در چارچوب عدالت دیده می‌شود. براساس ملیت‌های مردم، حقوق حیوانات و زیست‌بوم و ملاحظات برابری خواهانه. مسئله کلیدی بررسی انواع مختلف از آسیب و تخطی از حقوق در یک چارچوب گسترده مربوط به عدالت زیست‌بومی و گسترده محدود‌های جرم‌شناسی سنتی است تا انواع دیگر از آسیب‌هایی که امروزه غیرقانونی دانسته می‌شود (تاکمورا، ۲۰۱۵: ۸).

در جرم‌شناسی سبز، سه رویکرد گسترده به عدالت تشخیص داده شده است:

- حقوق محیط‌زیستی و عدالت محیط‌زیستی؛
- شهروندی زیست‌بومی و عدالت زیست‌بومی؛
- حقوق حیوانات و عدالت گونه‌ها؛

بزرگ‌ترین تهدید به حقوق محیط‌زیست، عدالت زیست‌بومی و سلامت حیوانات، ساختارهای در سطح دستگامی و فشارهایی هستند که تمامی جنبه‌های هستی اجتماعی را کالایی‌سازی می‌کند که براساس بهره‌برداری از انسان‌ها، حیوانات و منابع طبیعی است و این امر به اقلیت قدرتمند بر منافع اکثریت برتری می‌دهد. کسانی که تصمیم می‌گیرند و به قانون شکل می‌دهند، اغلب همان کسانی هستند که باید فعالیت‌هایشان برای سلامت کره زمین، مجرمانه شناخته



شود. بنابراین، آسیب محیط زیستی به طور ذاتی امری چالش برانگیز است، چه در سطح تعریف و چه به لحاظ دیدگاه‌های در مورد اینکه چه چیزی برای تغییرات اجتماعی و زیست‌بومی مطلوب مورد نیاز است. علاوه بر عقب‌نشینی محیط‌زیستی، سرمایه‌داری از طریق انتشار مواد اضافی به زیست‌بوم، آسیب محیط زیستی ایجاد می‌کند. اضافات محیط زیستی شامل زباله‌های حاصل از تولید باشد و از مجموعه‌ای از خروجی‌های آلاینده تشکیل می‌شوند که شامل مواد دورریز، آلاینده‌های خطرناک و زباله‌های سمی تشکیل می‌شوند. مواد اضافی منتشره در محیط‌زیست دو تأثیر مهم دارند. اول اینکه مواد شیمیایی می‌توانند فرآیندهایی در جهان طبیعی را مختل کنند و بر سلامت سیستم محیط زیستی تأثیر بگذارند. یک مثال که به طور گسترده‌ای ذکر می‌شود، تغییرات اقلیمی است که نتیجه انتشار مواد اضافه به محیط‌زیست است که باعث گرم شدن و تغییر توازن تمامی نظام محیط زیستی می‌شود. دوم اینکه مواد اضافی منتشر شده در زیست‌بوم باعث جمع شدن مواد سمی در محیط‌زیست می‌شود. این مواد سمی نیروهایی ایجاد می‌کنند که به لحاظ بیولوژیکی مختل‌کننده هستند و بر سلامت و مرگ‌ومیر گونه‌های مختلف که در زیست‌بوم‌ها زندگی می‌کنند، تأثیر می‌گذارند (لانگ و همکاران، ۲۰۱۴: ۷).

در مجموع، پیشرفت مداوم سرمایه‌داری در عقب‌نشینی‌های محیط‌زیستی و انتشار مواد اضافه به زیست‌بوم، سلامت زیست‌بوم را به چالش می‌کشد و تحولاتی در سطح بزرگ را در زیست‌بوم به وجود می‌آورد. زمانی که این تحولات در سطح بزرگ محیط‌زیست باهم ترکیب می‌شوند، باعث اتفاق افتادن چیزی می‌شوند که به آن ازهم‌گسیختگی محیط‌زیستی گفته می‌شود که مختل شدن نظام طبیعی و مکانیسم‌های نظام محیط زیستی است (لانگ<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۱۴: ۷).

### کالایی‌سازی استخراج آب تازه، حقوق بشر و جرم‌شناسی سبز

از نظر اشنیبرگ<sup>۲</sup> (۱۹۸۰) و گولد<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۰۴) استخراج منابع طبیعی، جنگل‌زدایی از سرزمین‌های پردرخت و زیستگاه‌ها و بهره‌برداری از گونه‌های گیاهی و جانوری از ضروریات فرآیند تردمیل تولید سرمایه‌داری است که منجر به ازهم‌پاشیدگی

1. Long Michael A
2. Schnaiberg
3. Gould

محیط‌زیستی می‌شود. این تردمیل با یک نیاز مداوم برای خدمت به جامعه مصرفی هدایت می‌شود. با عرضه و تقاضای بازار در حال گسترش و سیاست‌های اقتصادی بر محور تجارت که روابط بین‌المللی معاصر را تقویت می‌کند و زمینه و اساس تراج محیط‌زیستی را فراهم می‌سازد. مالی‌سازی و کالایی‌سازی اخیر محصولات، منابع و امور عمومی در جهان، با گسترش تجارت و مصرف به تردمیل سوخت می‌رساند. بدین ترتیب، منطق غالب مبتنی بر ایدئولوژی‌های براساس سرمایه‌داری با توجه به نظریه استرتسکی و همکاران (۲۰۱۴) هم در قبال آسیب‌های محیط‌زیستی مسئول است و هم قادر به جبران خسارات نیست. در انتقاد آن‌ها از هم‌پاشیدگی محیط‌زیستی، عدم توانایی جبران آسیب محیط‌زیستی یا «قانون آنتروپی» اهمیت زیادی دارد. براساس این انتقاد، فرآیندهای تجاری تولید، محیط‌زیست طبیعی را برای قدرت و سود مورد بهره‌برداری قرار می‌دهد و در نتیجه آشفستگی و اغتشاش، توازن محیط‌زیست بوم را از بین می‌برد که توسعه و پایداری محیط‌زیست را حفظ می‌کند (جانسون<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۱۶: ۴).

### روابط بین منازعه و محیط‌زیست

به‌طور کلی، روابط بین منازعه و محیط‌زیست متفاوت هستند و به کلی منفی نیستند. یا به عبارت دیگر، برخی عوامل از قبیل منابع ثروت مورد کشمکش که در برخی شرایط ممکن است باعث بیشتر شدن منازعات شوند، در شرایطی دیگر می‌توانند باعث کاهش منازعات شوند. به عنوان مثال، موفه<sup>۲</sup> و بورچ<sup>۳</sup> مشاهده کردند که منابعی که به خوبی مدیریت شده‌اند می‌توانند به تأمین بودجه تلاش‌های بازسازی کمک کنند و به برقراری نظم نقش داشته باشند، در حالی که لوجالا<sup>۴</sup> و راستاد<sup>۵</sup> استدلال می‌کنند که منابع طبیعی با ارزش بالا دارای پتانسیل ترویج و تثبیت صلح هستند و این منابع ارزشمند می‌توانند باعث شروع جهش در

1. Johnson
2. Muffett
3. Bruch
4. Lujala
5. Rustad



توسعه، باعث تضمین رشد پایدار، افزایش استانداردهای زندگی و افزایش برابری اقتصادی شوند. در حالی که این مفهوم که توسعه می‌تواند بدون هیچ محدودیتی حفظ شود، متناقض است، در کوتاه‌مدت این امر صدق می‌کند که چنین منابعی می‌توانند به عنوان ابزار مهمی برای تولید ارز خارجی به کار روند، می‌توانند وابستگی به استقراض‌های بین‌المللی را کاهش دهند و می‌توانند جبرانی برای مردم تحت تأثیر جنگ فراهم سازند. در حقیقت، گاهی اوقات این منازعه قبلی بر سر منابع و مزیت‌های حاصل از آن‌ها است که محرک توافقات اقتصادی و سیاسی آینده می‌شوند. به عنوان مثال، در استرالیا چنین فرایندی منجر به تحویل برخی زمین‌ها، رودخانه‌ها و محل‌های خاص به مردم محلی شده است که آن‌ها به عنوان محیط‌بان و راهنمای توریست این محل‌ها را مدیریت می‌کنند (بریسمن<sup>۱</sup> و همکاران، ۲۰۱۵: ۲).

### آسیب زیست‌محیطی و قربانیان زیست‌محیطی

یک پرسش کلیدی ایجادشده در مرحله اول در بیشتر بحث‌های مربوط به اینکه چگونه نابودی محیط‌زیست ممکن است در بدنه قربانی‌شناسی و جرم‌شناسی قرار گیرد، این است که آیا آن‌هایی که توسط فعالیت‌های مخرب طبیعت آسیب می‌بینند، واقعاً قربانی جرمی هستند یا خیر؟ با توجه به اینکه بسیاری از فعالیت‌های آلاینده توسط دولت ممنوع نشده است، بلکه در حقیقت به‌طور فعالی توسط دولت‌ها تشویق شده‌اند. آن‌طور که اسکینیدر<sup>۲</sup> می‌گوید: «بسیاری از اختلال‌ها در محیط‌زیست در واقع قانونی هستند و با رضایت جامعه انجام می‌شوند. دسته‌بندی اینکه چه چیزی یک جرم زیست‌محیطی است، شامل توازن پیچیده‌ای از علاقه جوامع به مشاغل و درآمد است با حفظ اکوسیستم، تنوع زیستی و پایدار بودن» (هال<sup>۳</sup>، ۲۰۱۴: ۱).

با این وجود، بسط قربانی‌شناسی برای پوشش کسانی که توسط چنین فعالیت‌های «غیرمجرمانه‌ای» آسیب دیده‌اند اصلاً بی‌سابقه نیست. به عنوان مثال، پوینتینگ<sup>۴</sup> و مگوایر<sup>۵</sup>

1. Brisman
2. Skinnider
3. Hall
4. Pointing
5. Maguire

در این مورد بحث می‌کنند که چطور جنبش قربانیان در ایالات متحده در اصل توسط گروه متکثری از هواداران به پیش رانده می‌شد که درگیر ابعاد مختلف قربانی‌سازی به وسیع‌ترین معنای آن بودند. این بازه شامل گستره‌ای از فمینیست‌ها و پزشکان سلامت روانی تا بازماندگان جنگ از جمله کمپ‌های انهدام نازی‌های قربانیان رژیم آپارتاید در آفریقای جنوبی می‌شد (هال، ۲۰۱۴: ۱). اما قربانیان آسیب‌های زیست‌محیطی در متون تا حدود زیادی مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند، اگرچه اولین ندا برای توسعه چیزی که در آن زمان به «قربانی‌شناسی زیست‌محیطی» بدل شد، در ۱۹۹۶ در مقاله‌ای توسط کریستوفر ویلیامز<sup>۱</sup> آمد. ویلیامز استدلال خود را شناسایی «محدودیت‌های قانون» در رسیدگی به قربانی‌سازی زیست‌محیطی آغاز کرد و شبیه چیزی که بعداً هیلارد<sup>۲</sup> و توامب<sup>۳</sup> بعداً دنبال کردند، به «نیاز آشکار به توازی عدالت اجتماعی با فرآیندهای قانونی رسمی» اشاره می‌کند. برای ویلیامز، «قربانیان محیط زیستی» به شرح زیر هستند: «کسانی از نسل‌های آینده، گذشته یا فعلی که در نتیجه تغییر محیط روانی اجتماعی، میکروبیولوژیک، فیزیکی یا شیمیایی که توسط فعالیت‌های انسانی فردی یا جمعی تعمدی یا بی‌ملاحظه، آسیب می‌بینند». استدلال ویلیامز این است که اگر هدف ترویج توسعه سیستم‌های قانونی حول قربانی‌سازی زیست‌محیطی به‌ویژه در عدالت قضایی است، استفاده از مفهوم «صدمه» به جای «آسیب» نقطه شروع مفیدتری خواهد بود؛ زیرا این مفهوم عینی‌تر و قابل‌سنجش‌تر است (هال، ۲۰۱۴: ۳ و ۴).

### مجازات جرائم فراملی محیط زیستی

قانون دادگاه اروپا، بنیادی در حمایت از محیط‌زیست را تشکیل می‌دهد. بنابراین، تخلف از قانون‌گذاری در سطح اروپا مورد مجازات قرار خواهد گرفت که مشابه با مجازات مورد استفاده برای تخلف از قوانین ملی با ماهیت و اهمیت مشابه است (بیلیه<sup>۴</sup> و همکاران، ۲۰۱۸: ۲). دهه گذشته، شاهد تأکید فزاینده‌ای بر رابطه بین قوانین زیست‌محیطی و قوانین جنایی

1. Christopher Williams
2. Hillyard
3. Toombs
4. Billiet





بوده است. قانون‌گذاری با هدف رسیدگی به جرائم زیست‌محیطی در سطوح ملی، بین‌المللی و در سطح اتحادیه اروپا به کار رفته است و به مرور زمان تکامل یافته است (میتسیلگاس و جو فریدا، ۲۰۱۷: ۲). براساس معاهده پالمو در مورد جرائم سازمان‌یافته فراملی، یک جرم ماهیتی فراملی دارد اگر:

- ۱- در بیش از یک دولت انجام شود؛
- ۲- در یک کشور انجام شود، ولی بخش عمده‌ای از آماده‌سازی، برنامه‌ریزی، هدایت یا کنترل آن در کشوری دیگر اتفاق افتد؛
- ۳- در یک کشور انجام شده است، ولی شامل گروه جرائم سازمان‌یافته‌ای می‌شود که در بیش از یک کشور به فعالیت‌های مجرمانه می‌پردازند؛ یا
- ۴- در یک کشور انجام شود، ولی تأثیرات چشمگیری در کشوری دیگر داشته باشد.

### نتیجه‌گیری

جهانی‌شدن، افراد و پدیده‌های مختلف را در سطح جهان به یکدیگر پیوند داده است. به عنوان مثال، بسیاری از تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان از طریق زنجیره پیچیده کالاها که مرزها را درمی‌نوردد، باهم در ارتباط‌اند. همان‌طور که ساخت یک خانه امن ممکن است، منزل دیگری را با خطر مواجه کند، انتقال پسماندهای سمی کشورهای توسعه‌یافته به کشورهای نابرخوردار، آن‌ها را در معرض خطر قرار می‌دهد. ضرر، پیامد رفتاری عامدانه یا همراه با تسامح است. با وجود این، جرم زیست‌محیطی مشکلی جهانی است؛ به طوری که هیچ‌کس نمی‌تواند در قبال آن بی‌اعتنا باشد.

محیط‌زیست و آینده کار دو مورد از بزرگ‌ترین چالش‌های پیش‌روی جهان امروز هستند و نمی‌توان به یکی از آن‌ها بدون دیگری رسیدگی کرد. نهادهای بین‌المللی در همکاری با حکومت‌ها، اتحادیه‌ها و کارفرمایان تلاش می‌کنند به سوی یک گذار عادلانه حرکت کنند که می‌تواند اقتصاد را از شکل‌های مخرب تولید دور کند و در همین زمان کیفیت زندگی را برای همه مردم حفظ کند. مشکلات جدی زیست‌محیطی در سطح محلی، منطقه‌ای و فرامرزی، علاوه بر آنکه بر انسان‌ها و گونه‌های جانوری و گیاهی اثر می‌گذارد، ناعادلانه،



غیرقانونی و تحمل‌ناپذیر نیز انگاشته می‌شوند. بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که تغییرات زیست‌محیطی در هر نقطه‌ای از جهان بر زندگی تمامی افراد اثر خواهد داشت. سال‌های اخیر، شاهد همکاری نهادهای بین‌المللی، سازمان‌های دولتی و غیردولتی و دولت‌ها جهت مقابله با جرائم زیست‌محیطی بوده است. مقابله با جرائم این قلمرو، اغلب و به‌طور فزاینده مستلزم همکاری‌ها و پاسخ‌های جهانی است. جهت کارایی این راهبرد مقابله‌ای، نهادهای زیست‌محیطی باید از تمامی ظرفیت‌ها استفاده کنند، به فعالان محیط‌زیست آموزش‌های علمی لازم را ارائه دهند و با همکاران خود در سطح جهان در ارتباط باشند.



## منابع

- وایت، راب (۱۳۹۵). جرایم زیست‌محیطی فراملی به سوی جرم‌شناسی جهان بوم (حمیدرضا دانش‌ناری، مترجم). تهران: میزان و پلیس بین‌الملل ناجا.
- Elliott, Lorraine (2017). Cooperation on Transnational Environmental Crime: Institutional Complexity Matters Review of European Community and International Environmental Law.
- Billiet, Carole M., Earnhart, Dietrich, Rousseau, Sandra (2018). Sanctioning of environmental crime in the European Union: The case of Flanders, Belgium Crime Law Social Change.
- Brisman, Avi, Nigel, South, Rob, White (2015). Toward a Criminology of Environment-Conflict Relationships Environmental Crime and Social Conflict.
- Charlotte, Beck & Rebecca, Bertram (2015). The Green Peace Dividend- Why Green Technologies Matter for International Security, Heinrich Böll Stiftung
- Hall, Matthew (2014). Environmental harm and environmental victims: scoping out a 'green victimology' International Review of Victimology.
- Johnson, Hope, South, Nigel, Walters, Reece (2016). The Commodification and Exploitation of Fresh Water: Property, Human Rights and Green Criminology. International Journal of Law, Crime and Justice
- Long, Michael A., Stretesky, Paul B., Lynch, Michael J. (2014). The Treadmill of Production, Planetary Boundaries and Green Criminology, Environmental Crime and its Victims: Perspectives within Green Criminology
- McClanahan, Bill (2014). Green and Grey: Water Justice, Criminalization, and Resistance Springer.
- Mitsilegas, Valsamis, Giuffrida, Fabio (2017). The Role of EU Agencies in Fighting Transnational Environmental Crime: New Challenges for Eurojust and Europol.
- Takemura, Noriyoshi (2015). Transnational Economic Crimes against Global Environment and Ecology, Thirteenth United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice
- Wellsmith, Melanie (2010). The applicability of crime prevention to problems of environmental harm: a consideration of illicit trade in endangered species, Willan Publishing.